

Terra, sed hic mox
maxima surgit
Insula Ponto.
Adstupet ipse
Nereus, atq;
Tristè fugaci
Murmurat unda.
Dum tua charta
Ista Docebit,
Gratulator ecce

Hanc tibi laudem,
Ingeniis;
Pignus amenum;
Et simul opto,
Ut sine nube
Prospera semper
Sors tibi currat,
Proq; labore
Digna reportes,
Præmia tandem.

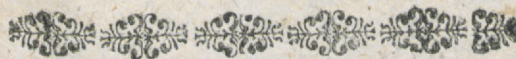
Convictori suo suavissimo
sic applausis
Georgius Brehm.
Holmenfis.

PURPURA PRIN- CIPIS.

ex Verbis
Jobi Capit. 29. v. v. 14. 15. 16. 17.
Contexta.

à
Johanne Forsenio,
Nylando.

DORPATI,
Typis Johannis Brendekenii,
Acad. Typograph.

Serenissimo
PRINCIPI
CAROLO
XII.

Svecor. Gothor. Van
PRINCIPI Hære-
ditario.

Patriæ spei optimæ,

&

In Regni tutamen & decus
cum Deo accrescenti

Hanc Purpuram

do, dico, & offero.

Sere-

Serenissime Prin-
ceps,
Domine Clementis-
sime.

DUlm succisiviis horis, à
laboribus sacris liber essem,
ne prorsus vacuus omni viderer
opere, manum ad calamum ap-
plicui, & tenui filo purpuram hanc
contexere aggressus sum. Cui
verò illam dedicarem cuive in-
scriberem, nisi vestræ Celsitudini

A2

Se-

Serenissimæ, Princeps optime!
Nam in vestra Sereniss. Celsitudine, omnes hos ornatus, quos
continet hæc Purpura cum Deo &
Die exspectamus. Et cum vestra
Serensiss. Celsitudo liberorum no-
strorum & posteritatis nostræ erit
Rex & Gubernator, non aliū ma-
gis hæc purpura decuerit. Susci-
pe ergo Potentissime Princeps, à
manu inferioris fortis Presbyteri
hoc munusculum, cum dare illu-
strius non permiserit ipsius talen-
tum, sum

Serenissime Princeps

Vestra Serenissima Celsitudinis

humilissimus Cibus

Johan Forstenius,
Præco legionis qui presidio ci-
vitat. Narvensi data est.

PURPURA PRIN- CIPIS.

OCulorum si-
inmiserimus aciem in
præclara omnipoten-
tis Dei opera, ad tenorem suæ
sapientia ita prorsus affabrè sin-
gula fecisseprehenditur, ut nun-
quam satis admirari eadem, ne-
dum dignè extollere mortalium
contigerit ulli. Cælum certè va-
stissimum illud expansum eo ma-
gis

gis animos nostros in se convertit,
quò altiùs se super omnia, jussu &
permisso supremi opificis colloca-
verat. Admiramur autem in am-
plissimo cœli spatio sideream illam
compagem, corporum & lumi-
num majorum ac minorum ami-
cam harmoniam; quæ tanta est &
fuit, ut, quamvis innumera pror-
sus & ineffabilis sit series eorum,
illa tamen ad communem calcu-
lum quinquies mille & sexento-
rum annorum, & quod excur-
rit, spatio, tam felici, tam paca-
to, tam libero motu cursum ab-
solvere suum, sua perficere mu-
nia satagerent, ut neutrum alteri
impedimento, neutrum alteri
esse molestiæ unquam attentave-
rit: quin potius amicabili sæpius
conjunctione, & glutine quasi a-
micitiæ

micitiæ & unionis colligata divi-
nam illustrare virtutem, quæ est
concordia, suoq; exemplo ad ean-
dem nos amplectendam incitare
hæc præclara laborarint corpora.
Nunquam verò, vel SOL lucis
Princeps & primarium cœli jubar,
vel cœtera firmamenti sidera, ita
suo defuere vel justo dominio vel
decenti reverentiæ, quin quanto
fulgentiori luce Sol hæc præcedat;
ita tantò lubentius reliqua astra,
ad morem (ut ita loquar) ratio-
narium ipsum agnoscant pro Do-
mino; lucisq; Principem pro Prin-
cipe suo. Unde non mirum quod
Poetæ, quotiens unquam cœlum
suis prædicant Carminibus, vel
Pictores suis depingunt figuris;
totiens Phœbum solum imperan-
tem inferunt. Hinc præclara fa-

bula: quod ipse solus currum & Equos regere aſvetus, Phaetonti alios imperitiores repræſentanti currum conceſſerit; qui eo immoderatus uſus, præceps cum Equis & rotis in mare decidit. Ex cœleſti aula ſi deſcendimus in animalium terreſtrium ſpeluncas, non inconcinne Principem & quaſi Regem ipsis conſtituimus. Et ſi aſi enim Adam primus ille Monarcha nomina omnibus impoſuerit animalibus, & illa ipsis fuerunt obſequioſa ut hoc pacto regem quaſi ageret & dominum, idq; regiminis adhuc in poſteros ſuos, omnes videlicet transferret homines; tamen in Paradifo ſicut nullum animal generoſius fortiusq; Leone; ira putamus univerſum animalium cœtum ippſum pro ſuo Prin-

Principe ſtatim agnoſſiſſe. Aquilam alitum Principem nominamus. Apum Rempublicam concinno agi ordine notum eſt cuius, dum enim ex ſuis cellulis mellificandi gratiâ exeunt; Rege quaſi à natura ad regimen formato, illuſtri, heroico, & magnitudine cæteros ſuperante utuntur; & dum iterum alvearia intrant, hunc ſequuntur, atq; huius quaſi nutui obediunt. ô Egregiam picturam, quam nobis hoc pacto ratione præditis exhibet & Aſtrorum *κυκλοσία* & animalium Republica! Quod Sol in cœlo inter reliqua lumina, quod leo inter animalium greges, quod Aquila aves inter, quodq; Apum Rex eſt in Eorum roſetis; idem Princeps in ſuo Regno. Imò Leonem excellit:
As quip-

quippe non supra immanes bel-
luas, nec animalia bruta evectus
est, sed homini, ratione prædito im-
perat. Aquilam post se relinquit:
quippe non alites, corvos & cotur-
nices congregat; sed Civibus
fortissimis stipatur. Apum Re-
gem contemnit: quippe non su-
furrantia insecta post se ducit; sed
interdum fortis bellicososq; mar-
tis athletas, interdum verò mites
tranquillosq; pacis institutores.
Solem deniq; superat, utpote qui
homines regit, ad quorum offi-
cia sol & reliqua corpora coele-
stia condita sunt. Tanta sanè
Principis est eminentia! sicut, in
loco demissiori constituti, elevant
oculos & ora ad eum, qui in mon-
tis summo stat; sic qui Principem
animo concipit suo non aliter po-
test,

test, quin altum aliquid, & post
Deum nihil ipsi æquandum cogi-
tet; Hinc cuinam nostrum in
confesso non est Principibus præ-
claros titulos in sacris tribui, dum
Magnates nominantur* dum An-
geli Domini, quo nomine pru-
dens & perspicax illa mulier de
Tekoa & Mephiboseth Davidem
honorarunt* nec desunt ipsi Sal-
vatorum tituli, nec Patrum* quæ
nomina ita Augustum Imperato-
rem exhilararunt ut diceret: nun-
quam sibi majora charioraq; hi-
sce titulis & nominibus fuisse da-
ta. Vocantur principes uncti Do-
mini, vocantur Dii, quare aper-
tum mandatum à divino egres-
sum Oraculo habemus: ut qui ju-
stia

* 2. Sam. 3. c.

* 2. Sam. 14. & 19.

* Gen. 41. c.

stâ gloriaretur causa, ad Deos appellaret * Assimilantur Principes montibus, assimilantur magnis & excelsis arboribus, sicut Assyriorum Regimen per Cedrum depictum, * Babyloniorum Principatus per Arborem figuratus, cujus summitas ad cœlum usq; pertingeret, & rami opimum portarent fructum. Quid? quod Principum ille sapientissimus Principem Ficum nominat, * nulla alia de causa, nisi quod ipsius temporibus cives sui, quasi sub umbra ficus sedentes, & sœvi recubantes sub regmine, dulcem captarent requiem. Delectat sanè illa comparatio, si paulisper originem ficus spectemus; si dignitatem, si utilita-

* Exod. 22. c. * Ezech. 32. c.

* Prov. 27. c.

utilitatem. Originem autem unde? nisi à Domino qui in Paradiso eam primò plantavit. Profanarum gentium naturæ luce irradiata mens, in eam properavit confessionem, ut impossibile sit ficum aliquam existere nisi Deorum ope & plantatione: de Principum origine par dici poterit: nam per eum regnant Reges & dominantur Principes & Imperatores terræ, ipsis potestas ab altissimo data est, & sunt officiales Regni Dei. * Ad dignitatem ficus quod attinet, tanta est, ut nulla major ullius esse possit arboris: sic Principum dignitas maximâ apud Deum in dignitate habetur, qui ipsis, proprios suos titulos commodat. In pretio apud Angelos habentur; qui

* Sap. 6. c.

qui ceu custodes & coelestes satel-
lites omnibus in viis pios stipant
Principes, inq; omnibus custodi-
unt periculis, sicut Angelus Jo-
suam. Coram hominibus vero
tanta eorum dignitas, ut qui ip-
sos timore & reverentia non pro-
sequantur, non mandatum ho-
minis, sed vivi Dei reliquisse ex-
leges videantur, & piorum spre-
vise exempla alto supercilio, ut
filiorum Heth, qui Abrahamum
tanquam Principem Dei proni, fle-
xis adorarunt genibus, & Abigar-
lis, quæ ad terram devoluta Da-
videm unctum Domini agnove-
rat. Necessitas vero ficus tanta
est, ut omnia prorsus pharmaca
in curandis pestilentissimis vulne-
ribus superet. Ezechias exemplo
est, qui cum vulneribus noxiis li-
berari

berari vellet, jussus est ficus iis im-
ponere. * Unde est, quod apud
doctissimos reperiamus Medicos
sanum consilium quò svadetur:
si quis saluberrimum remedium
in præservationem sui contra pe-
stem parare velit, ficus sumat &
pharmaco immisceat: pariratio-
ne Principum necessitas omnem
prorsus necessitatem superat. Si
respublica doleat, Princeps medi-
camen est: Si grandia ulcera &
noxia putredines regnorum infe-
stent intestina, principum salu-
taria consilia ea solent abigere &
propellere. Inter cœtera, quæ
notatu digna in excelsis solemus
legere auctoris de Principum
dignitate; Marci Varronis effatum
haud postremo ponendum loco
judica-

judicamus: quod nimirum quin-
tuplices res maxima cum difficul-
tate in mundum sint introductæ,
quæ tamen postea temporis tan-
tæ judicatæ necessitatis, ut abs il-
lis constare non probe potuisse-
mus. Primum, literæ sive sylla-
bæ, per quos unus alterimentem
suam exprimere etsi absens, imò
verò præclaras suorum temporum
res gestas posteritati suæ, vel mor-
tuus transmittere possit. Deinde
moris primum erat apud Roma-
nos irrasa barba incedere, sicut
Plinius de illis testatur, quod nul-
la prorsus novacula quingento-
rum annorum spacio apud eos in
usu fuerit: Unde si penitus in fe-
rarum densos pilos non degene-
rarent barbæ eorū, necesse esset ut
& in hōc genere puritatis ad alio-
rum

rum se accommodarent morem,
& similia compararent instru-
menta. Porro res maximæ erat
difficultatis horologia primò in-
ducere: Romani sexentos annos
eorum copiâ defecere, postremò
ab aliis invec̃ta gentibus & cum
Romanis communicata, aperta
docet historia. Demum quod om-
nibus fermè mortalibus maxi-
mè visum erat necessarium, civi-
tates, Urbes, Castella, ædificare.
Nam sicut formicas innumerabi-
les in una arce posse cohabitare
& conjunctis viribus victum quæ-
rere videmus; ita magis decet
homines ratione præditos tam a-
mica concordia & societas. Ve-
rum quandoquidem, introductis
ejusmodi societatibus; homines
peiores feris bestiis & sequiores

B

infe-

infectis ac reptilibus, invicem odia
& contentiones exercere & rapi-
nis aliena sibi vendicare, fædo or-
direntur auspicio, visum est de-
niq; maximè necessarium Princi-
pes & Dominos, quibus parerent
homines, quorumq; regimine &
justitiâ intra cancellos quilibet
maneret, evehere: & horum ca-
pitum maxima semper habita est
dignitas ac reverentia. Nos chri-
stiani non anxie in id laboramus,
cuiam nationi hæc primum felici-
tèr successit dispositio; si quidem
non populos tanquam ex se nude
talia molitos esse, sed superna id
factum providentia, quæ se ad
Ethnicos hinc profanas gentes
quoq; extendebat, credimus. Ne-
cessitarem hanc vidit dominus;
proinde & Oculo hominis Prin-
ceps

comparatur * Euge! bone
Deus quam utili membro, sine
quo stirps & silicernium est homo,
inq; umbra & caligine versans,
passus facere lethales cogitur. Per-
farum legibus pemissum fuisse hi-
storiâ notum est, quando Princi-
pem vel Regem suum per mortem
amississent, quinq; dierum spatio
perpetrare quicquid unquam li-
buisset: cum vero isthoc tempo-
re non nisi turbulentissimus esset
status & innumera mala accide-
rent, per rapinas, per spolia, per
adulteria, furta, homicidia & alia
horrenda scelera ut vix quisquam
tuto easdem pervivere dies posset,
occasionem sumpserunt exinde
cogitandi, quam necessarius sit
Magistratus & bonus Princeps,
sine quo vix quinque dies vivere

* Prov. 20.

tutum esset. Elegans profectò & Historia memoriâ dignissima. Quare Divus Lutherus, Politiam necessarium remedium corruptæ naturæ asseruit; & Cicero elegantèr dixit: absq; magistratu impossibile esse, domum, civitatem, populum sive genus humanum, imo ipsum orbem posse constare. Quandoquidem ergò Principum tanta dignitas & necessitas sit, exindè consequi vult, ut qui subsunt & parent, eos tanquam solis lucem venerentur & pro saluberrima pluvia agnoscant. Quemadmodum post diurnam tempestatem, dum sol oriatur & omnem abigat turbinem, eum quasi venerabundi aspiciunt & Arbores & Flores & plantulæ quassatæ; ita subditi variis rerum infortuniis

tuniis variisq; turbinibus agitati, Principem suum aspiciunt, non secus ac solis jubar universa intestina exhilarans. Et quemadmodum post diurnum æstum arefactâ terra & exsiccato ejus humore, qui omnis segetis fomentum est, pluviam salutarem desiderat orbis; ita sub imperio viventes, arefacti per egestatem, quam adversa fortuna, quam fata varia advexere, confugiunt ad clementem & lenem Principis pluviam, egregium illum liquorem, misericordix undam, quâ refocillati, & non aliter ac redivivi, graminum adinstar propullulant. Hæc profectò magna in Principem fiducia est; & quantò major fiducia, tantò major honor & reverentia: nam pares inter fiducia

aliquando alitur, sed sæpius absq;
reverentia. Familiaritas enim &
æqualitas reverentiam non desi-
derat, & est fiducia illa non re-
rum magnarum, sed mediocrium
in æqualem: fiducia vero in Prin-
cipem talia promittit, qualia da-
re nemo alius possit. Ergo ma-
jorem quoq; sibi reverentiam Prin-
ceps vendicat. Filiorum magna
est reverentia in parentes, quam
naturæ lex inculcat: quanquam
pessima etiam existant exempla,
quæ docent longè aliter fieri mor-
tales inter. Odit quippè Patrem
filius, sicut Absalon Davidem: &
ubi odium ibi nullus honor. Sed
accidunt hæc temerè: propriè na-
turæ legi non insunt monstra. Ut
enim Parentes vitam post Deum
largiuntur suis filiis; ita digni sunt
pri-

primam post Deum ab aliis habe-
re reverentiam. Principes Patrum
instar sunt, imò majores ipsis sunt
parentibus, utpote vitæ & necis
Domini: ergo majorem quoq; ve-
nerantiam sibi adserunt. Finge
talem hominem, qui tibi vitam,
qui victum, qui amictum, qui
munus, qui honorem, qui bona
omnia concedit, donat, dat, ea-
demq; defendit, omnia & reddit
ab omni vi immunia, annon ipsi
reverentiam & subjectionem ultro
& sponte offeres? sed talis homo
Princeps est, ergo tanta pariter à
te subjectione suspiciendus. Ex-
stant plurima in hominibus spe-
ctra, quæ, ceu in caligine & te-
nebris mentis ducta à spectrorum
Principe in corde maledicunt Prin-
cipi, ut Simei maledixit Davidi:

hi nullam in corde suo præstant
reverentiam. Exstant adulato-
rum pessima monstra, quæ, ceu
Romani adulatores olim ingenio-
sis inventis & ceremoniis Cæsares
suos honorarunt, dum viverent;
etsi animo tamen meditentur
sepulchris eorum infames inurere
notas. Sed ut illi exstant, ira ex-
stant quoq; Deo laus, qui, quan-
do de Principe recogitant, tan-
quam de numine aliquo cogitant,
cujus vicem in terris gerit Prin-
ceps: adeoq; illi observantiam &
honorem, & sicut Dei vicario
thymiam præclarum & pretio-
sum balsamum corde offerunt non
fucato; & id quidem eo magis,
quò penitius cogitaverint Prin-
ces esse sua lumina, ad quorum
ductum tanquam lucernarum lu-
centium

pedibus suis, vitam suam
transfigant prospere. Ad idem
quoq; excitantur, quando per-
penderint, quantis molestiis,
quantis periculis expositi sunt
Principes: qui sicut Deo multa-
rum rerum rationem reddituri
erunt; sic à civibus suis ea exspe-
ctant, quæ illis jure meritoq; de-
beri videntur. Verum licet Prin-
cipes sunt homines & ideo imbe-
cellitatibus obnoxii; Deum tamen
ipforum errores condonaturum
cum seriâ poenitentiam egerint,
absq; dubio est. Nihilominus
homines plerumq; tam immiseri-
cordes invenies, ut, cum iram
suam aliter evomere non possint,
memoriam eorum arrodere non
cessaverint. Ergo sicut à piis &
probis hominibus nullum Princi-

pi odium timendum est; ita e
est, ut Princeps cordatus sibi à
malorum obtreccionibus ca
veat, tanquam ab angue, quæ
subdolè in herba later. Ut ergo
omni de se exspectationi satisfa
ciat Princeps & tanto honori, qui
post Deum ipsi debetur respon
deat, necesse est ad tenorem di
vini oraculi se gerat & exempla
piorum Principum imitetur. Sca
tent vero Divinæ pandectæ Davi
dis, Salomonis & aliorum du
cum historiis, quas omnes pii
principes in pectore oculisq; per
petuo gestare debent. His acce
dant pia effata & inconcussæ Con
scientiæ testimonia, quibus Dii il
li terreni suam confitentur Regi
minis formam, inter quæ hoc Jo
bi: quod merito PRINCIPIS PURPU

RAM

RAM vocaveris: Justitia indurus
sum & vestivi me sicut vestimen
to & diademate, judicio meo. O
culus fui cæco & Pes claudo. Pa
ter eram Pauperum, & causam
quam nesciebam, diligentissimè
investigabam. Conterebam mo
las iniqui & dentibus illius aufere
bam prædam * Non sunt profe
cto hæc verba tam sicco prætere
unda pede; utpote quæ qualis
Princeps esse debeat, nobis verè
depingunt: qualis Principis pur
pura talem contexunt: qualis mi
tra sive Corona, talem formant.
Purpuram novimus nobile & pre
tiosum fuisse vestimentum, cujus
copiam non cuilibet habere con
tigit. Corona aurea gemmis or
nata & margaritis interstincta non
inveni

* Job. 29. v. 14. 15. 16. 17.

invenitur in plebeiorum thesauris:
Regum & Principum hæc sunt
propria. Unde Abdolonimus quon-
dam Regali purpura indutus &
regio Diademate ornatus præ
splendore tanti honoris & orna-
tus vix apud se erat, non conveni-
re reputans hoc indumentum nisi
Principi. Est præcipuus humanæ
naturæ splendor, quod ad imagi-
nem divinam sit formatus: & pro-
pterea honorum gradus inter ho-
mines ex ejusdem imaginis divi-
næ signis, quæ adhuc resplendent
merito essent dijudicandi. Quan-
to enim illustrior est alicujus con-
ditio, tanto magis existimari debet
id fieri ex donorum præcellen-
tium abundantiori copia. Eve-
hantur igitur Principes, quod in
illis major regiminis decor dono-
rumq;

rumq; excellentia emicat. Et ut
sane hoc totum mundum in ad-
mirationem rapit, quod David
præ cæteris Isai filius in principem
populi evectus esset; ita admira-
mur hodiernum in principibus do-
norum Excellentiam præ cæteri-
s, quorum causa absq; dubio &
David principatum obtinuit. Ut
ergo sunt magna principum do-
na; ita PURPURÆ recte assimi-
lamus, quæ alios ornatus longè
excellit. Ut vero illa dona recte
purpuræ respondeant, videndum
Principi ut purpuram suam recte
agnoscat geratq;. Purpura co-
lorem tam intus quam extra ha-
bet eundem: Sic Principem or-
nant tam intus quam extra, tam
in Solio sive throno sedentem
quam regnum permeantem & ci-

ves

ves lustrantem, hæc duæ virtutes,
sed Duæ maximæ, JUSTITIA scilicet &
BONITAS. Nam hæc ita Jobus in
prædictis verbis combinat ut nisi
à Principe consimili ratione con-
jungantur, purpura non amplius
tota sed disrupta videatur; Una
fortasse totum orbem subjuga-
re valeret sed altera vincit ho-
minum corda. Justitia absq; bo-
nitate objectum omnis timoris:
bonitas vero absq; justitia, coro-
na sine sapientia. Felix nimirum
ille Princeps, in quem harum vir-
tutum splendidus inciderit Coc-
cus! Felix populus, cui in hoc
venerari habitu licet suum Prin-
cipem! Hic enim habitus instar
Angelicæ ornat itole. Mosen de-
cuit baculus, quem jussu Dei in
manus suas sumpsit; & Aharo-
nem

nem vestitus ille præclarus, quem
gestavit: hic pariter ornatus prin-
cipem decet, & eum corruscare
facit coram Deo & hominibus.
Sicut in purpura color, colorem
mover, & tamen unus idemq;
Cocceus color est; ita Justitia bo-
nitatem mover, & bonitas justiti-
am. Justitia temperata lenitate
in cæterarum virtutum choro,
velut Hesperus vesperi inter omnes
reliquas stellas, longissimè enitet
& elucet. Normam Universæ
gubernationis pronimus legem
Dei in verbo scripto & natura re-
velatam eamq; immutabilem, di-
scernentem septo immoto hone-
sta & turpia, præcipientem recta
& justa & prohibentem contraria:
ad quam Princeps tuendam ceu
Custos positus est. Undè rectè
Plu-

Plutarchus: Principem esse imāginem Dei, cum seipsum similem Deo, Justitiæ & virtutis culturā exhibeat. Quod si hæc tanta est descriptio Principis, nihil magis decet Principem, quam ut Justus sit: Justus, inquam, erga populum, justus erga se ipsum, justus erga cives, justus erga leges suas, ut juxta easdem regere populum sibi subditum, contumaces punire, obediētes vero præmiis ornare non desistat: ut hominum mores justī ac honesti cum Dei voluntate ac lege congruant, & Dei sapientia ac justitia in genere humano agnoscatur celebreturque. Justus erga bonos, justus erga malos, deniq; justus erga potentes ac Pauperes. In summa, ut justitiæ odor circum totius Regni orbem

bem se spargat, non secus ac præclari aromatis, quod universam domum replet & reficit. Theodosius imperator magnifice dixit digna vox majestate regnantis, legibus allegatum se Principem profiteri. Illustre Justitiæ exemplum in Salomone legimus inter duo ista scorta judicante: quod quoniam cuius sacras legenti paginas in confesso est; unicum ex profana historia producam, ex quo deinceps qualiter cætera formari debent ad status & conditiones temporum, judicari potest. Est vero Carolus Burgundus Ferdinandi Imperatoris avus maternus mihi nominandus, qui memorabili quodam exemplo sanguinis reatum, qui plurimum regna infestare solet, prudenter & justè

C

tollere

tollere potuit. Ceperat nobilis
in ipsius provincia alium nobilem
hostem suam: cujus uxor de ma-
riti liberatione sollicita, lytron al-
teri offert aliquot millia corona-
torum. Is se hac conditione red-
diturum ei esse maritum pollice-
tur, si unius noctis sibi potesta-
tem fecerit. Mulier sumpto de-
liberandi spatio, cum marito rem
communicat, eoq; assentiente,
voluntati alterius, morem gerit.
Postridie maritum ipsi reddit ho-
stis, sed à se prius interfectum &
capite truncatum: illa acerbissi-
mo dolore ac luctu percita, Prin-
cipi suo Carolo Burgundo cau-
sam totam exponit, & atrocissi-
mum latronis scelus puniri petit.
Carolus nobilem illum Coelibem
in aulam accersitum, rē cognita,
solem-

solemni nuptiarum ritu matro-
nam illam ante à se adulteratam
in matrimonium ducere, & nu-
ptias illico celebrare cogit. Mox
sponsum novum in aream publi-
cam productum, per lictorem se-
cure percuti jubet, & matronæ ac
filiis, quorum patrem ille antea
nefariè trucidaverat, omnia illius
bona & fundos attribui. Bellè
sane! sic namq; decet Justitiam
exercere Principem etsi non sem-
per lege scriptam tamen legibus
& præceptis congruentem, quæ
digitis Dei notata sunt, quæ volunt,
cuius suum esse tribuendum, ne-
minemq; lædendum, nec extin-
guendum illud lumen, quod ipse
Deus Pater luminum suscitaverat.
Hoc profectò iusti Principis si-
gnum est in throno sedentis, ut

ornatus ejus, sit justitia: quippe
majestas quædam in justitia resi-
det, quæ injustitiam dispellit.
Nam per justitiam thronus stabi-
litur dicit Salomon. * Benedi-
ctus ille populus, cujus Principes
justi sunt. Tum enim homines
tranquillè vivunt, & diligentes
munia sua obeunt, siquidem sciunt
se fructum laborum suorum mes-
suros. Tunc quilibet defensor
imperii erit, siquidem reperiet se
per idem iri protectum & defen-
sum. Principes, cum recti sint
& justî, cumq; non modò aliis
sed & sibi ipsis juxta hanc normam
imperent, fatemur aheneos mu-
ros esse, & contra quosvis insul-
tus fortissima propugnacula.
Quando enim homines vident se
à pœnis

* Proverb. 16. c. v. 12.

à pœnis non liberari, desinent
mala facere: factionesq; & intesti-
na bella, sedabit Principum justitia.
Quoniam autem legitima
longissimaq; merita, tutissima via
ad honorum culmen sunt, facit
Principum justitia, ut non indigni
dignioribus præferantur, nec adu-
latorum monstra sinceritati bono-
rum viam præcludant. Cum il-
læ personæ, quæ nullius frugi
sunt, omni gratiâ & favore, quem
bonis Princeps declarare solet, pri-
ventur; cum omnis atheismus &
impietas ab aulâ relegetur, cum
immoderati potatores & Bacchi
fratres odio habeantur; cum blas-
phematores, & mendaces pro i-
psîs tartari spectris; tum justitiam
florere, & aulæ Principalis pruden-
tissimam esse magistram non ne-

gamus. Vah! vero antiquorum
temporum vices infelices hâcce
in re, & præsertim veterum Ro-
manorum sub Imperatoribus, Ti-
berio, Caligula, Nerone, Domi-
tiano, usq; ad Trajani, Antonii
& Marci Aurelii tempora. Sub
Caligula & nonnullis aliis in ni-
hil aliud prospectum fuit, quam
in vitia & voluptates: non potuit
quisquam ad aliquem honoris
gradum evehi, præter simulato-
rum farraginem. Non erat tu-
tum consultare in medium, in uti-
litate publicam & bonorum fe-
licitatem, nisi statim pessimi fra-
tres Achitophel, omne jus & æ-
quum deturbarent & vaniloquen-
tiâ sua distorquerent, in aulis Im-
peratorum. Partim quoq; eo-
rum religio, quæ aliàs falsa, tanto
facta

facta detestabilior, quod impera-
tores suos, etsi vitiosissimos & ca-
tharmata mundi, divinis honoribus,
adfecissent. Civitas eorum
in cineres redacta, ex inordinata
cupidine, Tyrannis suis morem
gerendi. Bellicosissima Roma-
norum virtus per voluptates ita
diminuta & enervata, ut profus
ad omnem & vel minimam rem
gerendam elumbis esset: Thea-
trorum autem & Comædiarum
tanta frequentia & continuus cul-
tus, ut quæcunq; non antea effæ-
minata essent per varias volupta-
tes & molliæ usus, certè per hi-
strionum & Agyrtarum spectacu-
la perq; comicostheatorum cha-
chinno facta deteriora. Tan-
dem appropinquante felici tem-
pore, quo Marcus apparuit Aure-

lius, alias Philosophus dictus, cu-
jus imperium ferme 20 Annos
duravit, Romanis quasi novum
fortunato omine sidus surrexit.
Ille enim regni vulnera curasse le-
gitur, dum justitiam exerceret,
dum vitia propelleret, dum Adu-
latores relegaret, dum simulatori-
bus deceptoribusq; non morem
gereret, dum nullum Machiavel-
lum admitteret, sed Constans
Constantiæ exemplum præberet;
quippe nunquam vel levitatis vel
tyrannidis accusatus. Sub tali
Principe haut aliter esse poterat,
quin Gens orbisq; dominatrix, ite-
rum quasi suscitata ad pristinum
rediret fulgorem. Hæc singula
justitiæ sunt bona, quæ PRINCIPA-
LEM ORNANT PURPURAM: sed non sic
justitiam nominamus, ac si illa Bo-
nita-

nitatem, clementiam, misericor-
diam excluderet. Hæc enim quæ
Jobus conjungit in suo Principa-
tu, non debent sejungi à bono
Principe, cujus imaginem Jobus
repræsentat; dum enim dicit: se
oculum fuisse Cœci & claudi-
cantis pedem, Pauperumq; Pa-
trem, & asylum: bonitatem in-
culcat non tyrannidem, clemen-
tiam non asperitatem, misericor-
diam non inhumanitatem. Non
sunt hæc invicem pugnancia, ut
in Scholis loquimur, Justum esse
& simul bonum: quippè Justitia
in se bonitatem habet. Dum e-
nim justus id exercet, quod justum
est, bonus audit; & bonitas in se
habet justitiam, dum vero sub-
missis & obedientibus parcit Prin-
ceps, Justi titulum meretur. Ut

in Deo misericordia superat judi-
cium: ita in magnis & heroicis
Principibus, quo magis lenitas,
mansuetudo, clementia placabili-
tas enitent & conspiciuntur, eo
propius ad similitudinem Dei ac-
cedunt. Bonitas & moderatio
ac clementia sæpè, perturbatissi-
mis Reipublicæ temporibus, pa-
cem & tranquillitatem Imperio
salutarem restituit. Consulere Pa-
triæ, parcere civibus, fera cœde
abstinere, mores regere, Redde-
re orbi quietem, seculo pacem
suo, hæc summa virtus, petitur
hæc cœlum viâ, ait poëta. Et ve-
rè apud Euripidem Rex Menelaus
inquit: si vela tendas nimium,
navis mergitur: sed si relaxes rur-
sus, vehitur tutius. Odit Deus
nimis vehementis impetus, odê-
re

re cives, gratior est moderatio.
Excepta est cujusdam Imperatoris
vox: Severum & immitem fuisse
me sæpius poenituit, lenem & pla-
cabilem nunquam. Præclare di-
ctum: nam in plebejas & vulga-
res naturas, cupidiores vindictæ &
offensionum tenaces, hæc mode-
rationis & clementiæ exempla
non cadunt: sed quò præstantio-
res sunt ac generosiores naturæ,
eo Deo similiore, hoc est, mi-
tiores sunt & placabiliores. Ni-
hil est magnum quod non idem
sit placidum, & quò quisq; est
major, magis est placabilis iræ.
Regni & imperii felicitas in paca-
to statu consistit: Principum ve-
rò bonitas pacatum statum con-
ciliat: Undè videmus, varios mo-
tus, varias controversias, varia
dissidia

diffidia, principum componi boni-
tatē, aut ad minimum eludi.
Nam ut Regis ad exemplum to-
tus componitur orbis; ita subdi-
tis si imperet bonus Princeps, suo
exemplo ad bonitatem, tanquam
Stella Sapientes Bethlehemum de-
ducat. Hæc sanè virtus mirifi-
cam vim conciliandi animi & sui
amorem inspirandi habet; ac in
magnis Regibus & Principibus,
præcipuè grata, iisq; ipsis salutaris
est, quâ animos populorum fir-
mis benevolentia, fidei, & prom-
ptæ obedientiæ nexibus, sibi de-
vincire possunt. Hæc Cyrum,
Augustum, Trajanum, Titum &
Gratianum antiquis commenda-
vit seculis. Adrianum Impera-
torem accepimus, cum anui cui-
dam se, ut audiret roganti, trans-
iens

iens respondisset: Ocium sibi non
esse, & illa deinceps clamasset:
noli ergo imperare, statim con-
versum, mulieris querelam sum-
ma comitate audiram expedivis-
se. Talis profectò comitas Prin-
cipem ornat. Bonitas erga ege-
nos & pauperes Principum est au-
rum, vel corollæ quibus purpuræ
corum sunt interstinctæ, quaq;
micant margaritis puriores. Pu-
pillorum & viduarum asylum bo-
nitas est Principum; dum enim un-
diq; hinc & illinc pressæ, penitus
quasi semianimes jacent, Princi-
pum adspirante aurâ, & miseri-
cordi afflatu refocillantur & eri-
guntur. Egenorum gazophy la-
cium Principum clementia: Stu-
diosorum & musas colentium ful-
crum. O tam egregiam virtu-
tem!

tem! O principis verè proprium!
Sæpè Principes in hâc parte negli-
gentiores sunt, quam vel ipsis vel
Regnis eorum utile est, ut boni-
tatis immemores, civium miseriam
sibi non cordi esse sinant, nec
querelas eorum libentè audiant
& opem ferant ipsis. Quorum
dam tanta non solum morositas
& fastidium, sed etiam perversitas
est, ut nihil ista ad se pertinere pu-
tent, & nullam planè facultatem
se adeundi civibus præbeant, vel
compellantes asperè & duritè
se repellant, vel planè ludibrio
habeant. Talis Demetrius Ma-
cedoniæ Rex erat, quem legi-
mus Atheniensium socii populi le-
gatos, biennium aulam sequi jus-
sisse, prius quam eos audiret. In-
dem cum in via aliquando ma-
gnam

gnam copiam libellorum suppli-
cum hilari vultu à civibus suis ac-
cepisset, & hi optima spè lati, cer-
tam sibi opem à Regis clementia
expectantes, sequerentur: Rex
flumen Axium transiens, cum ad
medium pontem venisset, omnes
libellos non lectos in flumen con-
jecit, & supplices, velut muscas
molestiam sibi exhibentes, à suo
comitatu depelli iussit. Apage ejus-
modi mores à Principe! Apage
tantam & tam detestandam incle-
mentiam. Intra orcum potius
maneat, quam in Principum pur-
pura circumserpat. Sceptra Prin-
cipum aliquandò manum in sum-
mitate gestant: quid hæc manus
designat, nisi bonitatem & cle-
mentiam, quæ cives suos oppres-
sos, indigentes, pauperes, & de-
spicatu

spicatu habitos elevent & excipiant. Opulentiores & ditiores suis confidunt thesauris, tanquam idolis maximis: in quo pauperes & egeni confiderent, nisi post Deum in Principe? Qui iis muneribus ac officiis funguntur, quibus nihil excelsius accidere potest; suas condiciones, tanquam Xerxis exercitum, jaetabunde enumerant: in quem autem sperarent inferiores nisi in Principe bonitatem, à qua expectant, non magna (quippe non omnibus magna dari possunt) merita tamen, & suis respondentia meritis. Nihil profecto bonitate excelsius; excelsius inquam. Nam sicut Deus bonus est, qui coelum inhabitat excelsum; ita Deo redditur Princeps tanto propinquior

pinquior, quanto benignior, & quo propinquior eo quoque excelsior. Coronam in capite gestat princeps, tanquam in cellissimo loco totius Corporis; hæc vero corona si margaritis pretiosis & adamantibus genuinis ornata sit, tanto est illustrior: sic bonitatis corolla, si infucata bonitate contexta in Principe resideat, eo illum reddit amabiliorem, & quanto amabilior est, tanto dignior in mentibus subditorum. Finge omnes egenos, omnes pauperes, omnes pressos, omnes exules, omnes imbecilles coram Principe jacere: si ipsi benignitatem præstiterit, similis est & Samaritano, qui misericordiam homini per latronum manus spoliato præstiterat. Certè nullum est balsamum

D

adeo

adeò refocillans sensus deliquium
passuri hominis, quam bonitas
Principis, in erigendis pauperum
& egenorum capitibus valet. Her-
bas vulgares, quæ in pratis & a-
gris pedibus nostris conculcantur,
videmus lenem Zephyrum
iterum erigere: sic pauperes &
orphani pressi & quasi pedibus
calcati iniquorum, Principis be-
nignitate tanquam grato Zephy-
ro iterum eriguntur, cujus afflatu
si non beantur, jam actum est de
ipsis hæc in mortalitate. Prin-
cipum in aulis crystallina cande-
labra sive lampades egregiè lu-
cent; sic bonitas principis Corona
Candelarum talis est, quæ mul-
ta possidet & gestat lumina. In
bonitate enim humanitas est, in
bonitate gratia, in bonitate libe-
ralitas,

ralitas, in bonitate singula bona:
quibus, quando ornatus Princeps
est, jam profectò mortalium sta-
tum adeò superat, ut propè cœ-
lestem dicerem, nisi hominem es-
se scirem. Duriora ingenia, du-
ros amant affectus. Proinde vide-
mus multos esse tantæ duritiei ho-
mines, ut cum videant aliquem
plecti capite, ne suspirium quidem
mittunt, & cum delectatione vel
gravissima quæq; supplicia vide-
rent. Abhorret ab eorum inge-
niis pii & mansueti hominis na-
tura: proinde optat talem Prin-
cipem, qui bonus & benignus est:
non vero sic benignum, ut par-
cat fontibus, cum parcendum
non esset; sed si parcere possit, ut
tum vel parcat vel leviter puniat.
Abeat ergo Machiavellus cum suis
D2 diabo-

diabolicis technis & figuris, quibus informat Principem non mansuetum, non clementem, non bonum, sed vehementem, durum & immitem. Belluarum hæc potius natura est, quam hominum. Semper id operam dabit Princeps, ut de eo possit prædicari honorificentius, quam de alio quopiam, sicut enim exemplum regulæ in omnibus erit; ita prospiciendum ipsi ut nullus eum dotibus excellere videatur: Ast quænam major bonitate virtus? quâ si excellat Princeps, jam infinitis parasangis alios post se relinquit. Forma, species corporis, statura, robur & alia in Principe laudari debent: sed si his omnibus destituatur, vel mediocria habeat singula, modo bonus sit, semi Deus esse apparet.

paret. Achabum & Isabel non minimè ornasset, si boni fuissent. Achabus enim splendidus satis & coram toto Judæorum populo majestate plenus, & Isabel forma speciosa: Sed pessima avaritiæ lues, Principem dedecens, dum insonitis Nabothi vineam appeteret, & demum fraudulento molimine ad se traheret, ita fecit eum eamq; odiosas & coram Deo & hominibus, ut turpissima morte omnis inclementiæ & inhumanitatis luerent poenam, sibi in opprobriū & posteritati in documentum perenne. Quid dicam de Rehabeamo Salomonis filio, qui omnem illam bonitatem, qua antea Patrens ejus lucebat, ita sua asperitate reddidit obfuscatam, ut potius tyrannus quam Princeps haberetur.

beretur. Ille enim, contempto seniorum consilio, juniorum arripuit persuasiones, & universo Israël petenti jugum levius respondit: se jugum duplicaturum, & scorpionibus ac ferreis virgis cives suos cruciaturum. O genus plusquam diabolicum! is enim scorpiones & ferreas virgas manibus gestans depingitur; quæ profectò non sceptrum sunt clementiæ & bonitatis, sed tyrannidis gladii tricuspides. Hæc non sunt manus parentum, quibus filiolos suos palpant, sed acuti cunei, qui ossa frangunt, & cives, qui filiorum instar sunt, ante tempus emori faciunt. Qui filios & liberos suos continuo etiam propter leviores errores, non delicta dicam, percutiunt; mentem, & rationis ac
judicii

judicii vim, ipsis diminuunt vel prorsus abigunt: sic Principes, si semper dura ingerunt, enecant potius subditos quam vitam ipsis impertiunt. Vitam inquam; nam profectò bonitatem principis & misericordiam ejus beari, vita est altera, sicut enim vivere naturaliter, fluit ex salubri constitutione corporis, ira vivere civiliter ex Principis contingit bonitate, quæ anima & vita Reipublicæ est. In cæteris laudibus, quibus Scriptores Atheniensium Principes prosequuntur, hæc summa est, quando eos bonos fuisse pronunciant. Quorum quando exempla sequuntur Principes, jam profectò Purpuram eorum induisse sibi videntur. Quid verò ulterius mihi dicendum? Princeps quanto alias

excelsior, tantò se ipso sublimior
redditur, si pessimam fugiat pe-
stem, quæ nec Jobo ad palatum,
& *Φιλανθία* vocatur. Hoc enim
inculcant verba, quæ dicit Prin-
ceps ille Edom: quæserveram cau-
sam, quam non intelligerem.
Φιλανθία profecto Mater superbiæ,
qua in cohibenda, ceu bellua
multiformi ac multiplici, magna
arte opus est. In uno enim cor-
pore multa habet capita, ceu Dra-
co Apocalypticus, & impedit ma-
gnos in sapientia profectus, par-
tim dum pudet discere homines,
ne inferiores videantur; partim
quod magnam partem vitæ, super-
bi per ambitionem invidiamq;
transigant, ut sic occupatis nulla
fana cogitatio subire possit. Fa-
bulantur Poetæ Narcissum ad fon-
tem

rem purissimum labore venationis
fatigatum venisse, suamq; imagi-
nem in fonte inspexisse: amore
autem sui ipsius captum cum
nullam potiundæ talis formæ, sibi
spem reliquam intelligeret, sui ip-
sius desiderio contabuisse, ac
Deorum misericordiâ in florem sui
nominis conversum fuisse. Quæ
fabulâ quid aliud veteres Sapien-
tes monere voluerunt, quam ne
nimis maturè & ante tempus sa-
pere incipiamus, neve nos aut no-
stra nimis amemus atq; admire-
mur. Proverbialis ista regula, qui
se extollit, humiliabitur, docet o-
mnem omninò præstantiam,
quando quis vel vitæ sanctimoniam,
vel donorum sibi collatorum ex-
cellentia, eruditione, sapientiâ,
doctrina & scientiis, vel divitiis,
D S facul-

facultatibus, dignitate, & potentia elatus, superciliosè superbit & alios præ se contemnit, Deo T. O. Max. exosam esse. Platonis est præclarum effatum: Omnium malorum summum nobiscum nascitur, cui omnes veniam damus, nec ejus levationem desideramus, quod videlicet unusquisq; sibi amicus est naturâ, & suis opinionibus delectatur: sed revera, *hic morbus, quo singuli nimium sibi placent, fons est omnium errorum, & delictorum in vita:* quia amor est cœus & facilè decipitur circa rem amatam; ex quo fit, ut non rectè judicare possit ea, quæ justa, bona & præclara sunt, cum acceptis opinionibus impediatur, neq; verò magni viri est, se suaq; immodicè amare, sed acquiescere

re in justè factis seu propriis seu alienis. Hoc autem malo fascinati, putant se multum sapere, cum nihil intelligant, cumq; omnium rerum scientiam sibi arrogant, nolunt consiliis cedere atq; hoc modo turpiter hallucinantur. Hæc profecto verba sunt Platonis non alto spernenda supercilio, & si cuiquam faceffere debeant considerationem, utiq; Principi, quem leges condere, decreta statuere, causas dirimere, justitiam administrare oportet, ut non sibi soli sapiens, mortalitatis oblitus ea sapius pangat sciolus, quorum postea poeniteat non rectè factorum. Homines enim sumus, & idcirco humani nil alienum à nobis putabimus. Errare principes etiam possunt, ut supra dictum, sed

sed ab erroribus sibi præcavere, nullum sanius consilium, quam ut consiliis utantur, circumstantias inquirant, modos investigent, omni prorsus postposita *Philautia* & sui cæco amore. Hinc magnum resultat Principibus commodum, si consiliarios sibi adjungant senes, graves doctos & omnium statuum peritos: in religionis negotio gravissimos Episcopos, qui probe Theologiam didicerunt: in Politicis autem rebus Heroes, qui Lipsium aliquando perlegere, & ex eo omnes Machiavellitas convellere didicerunt. Vah Romanam Rempublicam, cujus nunquam memoriam amittere queo, quotiens lego ista verba, quæ Scriptor Historiæ Machabææ in laudem istius Reipublicæ reliquerat, dum

dum validam gentem diceret, quæ annuo quasi capite regeretur, circumscripto trecentis & viginti Stellis, puta consiliariis sive senatoribus, quos Stellas voco bona tuæ pace, lector, sive Princeps sis sive alius. Nam ut Stellæ in circo cœli splendent & illustrent superiorem plagam; ita probi Consilarii Regni dicuntur ocelli, quibus si addam & aures: Ocelli, quoniam ipsorum, ex veteri formula est providere cum Principe, ne respublica quid detrimenti pariat: Aures autem, quia coram illis tanquam summis post Principem capitibus, actiones civium produci solent, (cum Princeps non omnibus in locis esse simul possit) ab illis approbari vel reprobari ad tenorem juris & æqui, ipsisq; inter-

terpretibus, causæ ad pedes Prin-
cipum maxima cum civium felicitate devolvuntur, quæ propter rationes certas & circumstantias præcipuas, aliter vel transigi vel sopiri nequeunt. Iccirco Principis est providere, ut sinceros sibi adjungat Consiliarios, in quorum humeros hæc talia onera, absq; timore imponere possit, certus de fide, certus de industria. Præcludunt ergo hæc sententiæ omnẽ prorsus *Philasian* à Principe; dum enim nihil aliud est, quod Principem impedit à recto gubernandi tramite, propriæ certè blanditiæ, ceu Syrenes perniciosissimæ, id tentant, quas nisi aure, divino verbo obfirmata repulerit, totus perit. Quotiens Nabuchodonosorem recogito, puto ipsum potuisse

tuisse constare, nisi in maxima sibi blanditus esset parte. Errores enim ejus fuerunt securitas & superbia, quæ ambò pro dolor arcana sunt peccata, & facilius obrepunt in rebus secundis, ac præcipuè Excellentibus viris, qui habent admirabiles successus, ingentem gloriam, magna Dei dona. His commodis cum delectatur animus, non sentit significationes iræ Divinæ: paulatim extinguitur timor coeli, & jactabundus insurgit animus sui amans sibiq; omnia tribuens, dicitq; cum Nebuchodonosore suo: hæc babel est, quam ego in gloriam majestatis meæ extruxi. O monstra! O spectra! in domesticis laribus! sicut Pompejus quoq; dicebat se suppositione pedis, Italiam totã comple-

pleturum esse exercitu: & Timotheus Dux Atheniensis in concione: Hoc ego feci non fortuna. O insultum sermonem! à quo Princeps ut Dei vicarius abstinere debet & cogitare, quod res secundæ plerumq; pariant securitatem. Fortuna quos nimium fovet stultos facit; & ut verbis Peiceri utar, primus ac præcipuus ac maximus gradus stultitiæ est, oblivisci Dei, non recordari suæ conditionis, quo loco fueris & ex quo loco ascenderis. Deindè securitatem sequitur amor & admiratio sui, fiducia sui, quæ trahit secum infinitum agmen & chaos reliquorum scelerum, quia sua tantum consilia præfert, aspernatur aliorum admonitiones, fit pertinax in tuendis suis, asper in

consvetudine

consvetudine humanæ vitæ, delectatur assentationibus, fit crudelis, iracundus, sicut Alexander interficit etiam amicos. His omnino drama clauditur cum lugubri exitu, in quo commonescunt clamant cum Oedipo Euripidæo: ego qui excellui omnes reges sapientiâ, nunc quid sum, nisi evanescens umbra, vel cadaver, vel volatile somnium? **Da folget denn** Poenitentia. Hactenus ille: quid ergo magis est, quod purpuream vestem Principis ornat, quam geminum hoc fidus: inquirere in causas, sui post habito amore, & aliorum consilia non spernere, si sana sint. Sane vetus quidem regula est: Arcana principum indagare periculosum; undè Plutarchus: qui principum

E cipum

cipum secreta rimantur, sæpè prius
seiplos pessundant, quam cogno-
verint quod quærebant: ut & hos,
qui non contenti solis splendore
circumfuso, ipsum ejus orbem li-
berè intueri, introq; penetrare suo
visu conantur, luminibus capi vi-
demus. Durum sanè est ea ra-
tione aureum vellus capere, nec
è re est, ea via Colchos ire: arca-
na arcanorum Princeps sibi reti-
nebit. Abditos enim principis sen-
sus, & si quid occultius parat, ex-
quirere illicitum & anceps. Sed
si cordatus Princeps est, ita sibi
non credit, ut omnia secum reti-
neat: retinet arcana sibi propria,
revelat revelanda, & hoc est bi-
lancem in æquipondio tenere:
tum benè valet respublica, tum
stant regni fundamenta: consilia
dare

dare posse, & consiliis obtempe-
rare justus & bonus est Principis, imò
Justi Principis, quod nemo nega-
bit. Excipit denuò aliud egregium
ornamentum, quod Principis Pur-
puram sole clariorem resplende-
scere facit, quando videlicet se
fortem & Achilleum præbet pro-
pulsatorem omnium hostilium
tentationum à regni sui corpore.
Hoc enim est inter cœtera ad du-
ctum Jobi, rapinam ex dentibus
iniquorum retrahere. Præcla-
ra sanè virtus ipsa fortitudo, &
principem ita decens ac Hercu-
lentium suum scutum: Undè Ipsa for-
titudo depicta, clamidem supra
caput, & brachio gestans scutum
conspicitur, columnæ innixa, tan-
quam immobili constantiæ signo.
Principum sanguis præ reliquo-
rum

rum generosior, undè Heroës heroico sanguine creti dicuntur. Sicut ergo ille sanguis multo est generosior; ita oportet fortitudinem Heroum, tanto esse augustiorem. Nam sanguis generosarum animarum in illis vehiculum, quæ si generosior, generosos quoq; æctus edunt. Nulli magis convenit fortitudo, quam Principi; nam si defensor audit Patriæ, undè illud nisi à fortitudine? si Regni dilator, undè id nisi à fortitudine? si hostilium tentationum propulsator, undè nisi à fortitudine? quam apud se alit tanquam magnus ille Alexander, ille enim in fortitudinis palæstra ita desudavit, ut sui similem an polus alter & alter unquam viderit, dubitare facilis nobis ansa est. Quid verò

CAROL

CAROLUM magnum subitico? quid fortes Scipiones, quid Augustos imperatores? ut nunc de reliquis non loquar, ne piaculum in domestica exempla, tacendo committatur. Unicum satis evidens & præclarum fortitudinis exemplar GUSTAVUM Primum exhibeo; quem facile tutorem & scutum Patriæ dixeris: Ille enim ardenti amore libertatis & salutis Patriæ, ex Christierni Regis tyrannide vindicandæ, & indignatione ac Zelo Heroico adversus Patriæ hostes inflammatus, etsi in extremas angustias res Svedorum redactæ viderentur; quippè Regni decus & Metropolis, Holmensis Civitas vi capta & occupata: tamen ingenti magnitudine animi, vigilantia in rebus adversis, constan-

E3

ti&

ti & ardenti imperu ad depellen-
dos hostes & in libertatem pristi-
nam Svedix Regnum restituen-
dum rapiebatur. Quæ res adeo
feliciter ei etiam successit, ut, de-
pulsò tandem hoste, & extra mu-
ros Metropolis nostræ detruso,
magna cum bonorum omnium &
Patriæ amantium lætitia & applau-
su ingressus, Svecorum Gotho-
rumq; Rex Salutatus fuerit, hic
sanè ita postmodum, per fortis-
simos belli duces, & propriam
magnanimitatem res composuit
& ordinavit in universo Sveciæ
Regno, ut merito nutantis paulò
ante Regni molis libertatisq; sta-
tor, & Patriæ Pater appellaretur;
titulo profectò non nisi Principem
decenti, fortem & Regni instau-
ratorem! Non sunt mihi tacen-

da

da CAROLI NOMI, non GUSTAVI
ADOLPHI magni, & CAROLI GUSTAVI
monumenta, quibus mausolæa
& columnæ veterum Romano-
rum more erecta quasi videntur,
cum hæc inscriptione:

Fortes Fuere Heroes:

CAROLUM Undecimum, Re-
gem nostrum modernum Cle-
mentissimum, Mars ita jam dudum
in bello Danico pro Patriæ liber-
tate gesto condecoravit; ut capi-
ti ejus quasi corollam imposuisse
videatur, cum hoc emblemate:
*Fortiter pugnans, postremum
triumphavit.* Euge fortitudinis
exempla, quæ unquam, nec sera
posteritas nec vices & fata oblite-
rabunt. Columnas Duas fecisse No-
achus traditur, unam lapideam, la-
teritiam alteram, quibus res ge-

E4

itas

stas primi mundi inscripsit, ut posteritati suæ traderet, immunes ab omni aquarum injuria & vi: ita erunt rerum gestarum ab his regibus Columnæ, immunes ab omnium temporum vicibus & mutationibus ad extremum usq; mundi finem, ut nunquam memoria illis insculpta horum heroum evanescat. Magna sunt fortitudinis exempla, quæ Sacræ nobis tradunt literæ; inter illa elucescit Israelitarum Istius Principis, qui de Parentis sui agmine excubias agens, ursum prostravit & Leonem, duo sanè fortissima animalia. De se enim fatetur coram Saule, quod Ursum percussisset, & agnum ex faucibus ejus liberatum reddidisset. An accomodatius unquam exemplum his verbis Jo-

bi

bi dabitur? Ut enim David se oviculam ex Ursinis dentibus traxisse dicit; ita Jobus rapinam ex iniquorum faucibus. Fortis est non permittere quidquam iniqui, & si quid vi fiat, spoliū extorquerē. Fortes Principes non detrectant pro Patria & pro grege, si necessitas requirat, fortiter pugnare & cum gloria, si Deo placuerit, sanguinem offerre. Pelicanum dicunt rostro pectus suum percutere, & sanguine pullos suos irrigatos & vivos reddere: Princeps fortis & cives amans, Pelicani instar est, qui etsi non ipse temere pectus suum periculo exponat; tamen urgente necessitate exponere non abnuit. Hinc sanguis effluit verè irrigans animos & corda civum: irrigans inquam, non

E S

quod

quod Principem suum mori vo-
luerint (absit enim tam foeda ex-
spectatio) sed quod ipsi semi mor-
tui, dum sentiunt pronam in se
ipso Principis voluntatem, qui si
vel moriendum pro ipsis esset,
non recusaverit, reddantur quasi
vividiores alacrioresq; ad propul-
sandas injurias hostium, unum
tanquam corpus cum Principe u-
no. Nescio, undè futilis senten-
tia suum sortita fundamentum
quorundam, qui pro aris & focis
contendunt, Principem non debe-
re præliis interesse. Legitima e-
nim bella, pro Patriæ & Religio-
nis libertate suscepta, Principem
omnino præsentem requirunt.
Cum enim Princeps ritè disponat,
cum turmas ordinet, cum Pha-
langes constituat, edicta faciat &

impe-

imperet, singula tanquam ex tri-
pode dicta videntur, tantoq; ob-
tinent vim majorem. Quid e-
nim aliud vult hasta Sauli? quid
gladius Jehu? quid Davidis quid-
ve Jonathanis Sagitta? quam quod
Princeps primus in certamine &
postremus in fuga esse debeat. Id
tamen videndum Principi, ut in-
justorum nunquam sit bellorum
ductor, illa enim contra Dei man-
datum geruntur, & felicem nun-
quam eventum obtinent. Quæ
bella non nisi ex avaritiâ, crude-
litate, cupidineq; alias ditiones
sibi subjugandi suscipiuntur, etsi
ad tempus succedant, quod fit ju-
sto Dei judicio in pœnam eorum,
quibus adversa sunt; citò tamen
possunt mutari: quem admodum
res humanæ mutationi sunt ob-
noxia,

noxia, ut quæ hodiè injusto titulo capiuntur regna & ditiones, cras cum dedecore queunt amitti. Nihil enim est quod magis Deo displicet, quam iniquitas, & qui æquitatem amat, bonam retinet conscientiam; nec latro audit nec inuasor, & tyrannus, sed optimus & christianus Princeps: optimus inquam & Christianus: Multi sunt qui Christianos se nominant, sed Ethnicis sunt peiores, qui per fas & nefas, ut dici solet, aliena invadunt, spoliant, rapiunt, comburunt & solo æquant. Titus lacrymas fudit, cum videret miseriam & vices Hierosolymæ tam infelices; in medio Christianismi fortassè dantur, qui, cum vident flammam & fumum ex civitatibus & Urbium ædificiis sursum ferri,
exul-

exultant quasi & classica canunt triumphantes: Hoc non est Christianum esse, sed horridissimum, non Principem justum & Pacis amatorem sed disturbatorem felicitatis omnis. Pax sanè rerum optima: qui ergo Pacem nulla urgente necessitate vel frangit vel turbat, fera magis bestia quam homo, quippè dicente Poëta:

Pax homines, trux decet ira feras. Bonus Princeps nunquam pacem disturbat, sed quamdiu permissum fuerit à Deo, in pacato & tranquillo Statu vivere, cum gratiarum actione agnoscit bonitatem divinam, & ipsemet in id unice laborat, ut intra regni moenia placidam cum subditis vivat vitam: sed ut hoc boni est principis, ita nec Pravi esse potest, urgente

gente necessitate, & hostium machinationibus efflagrantibus, tanquam Abraham cum suis viris procedere & captos Lothos recipere. Unum est in felici statu agnoscere felicitatem, alterum felicitatem raptam, sibi & civibus recipere. Hæ sunt victrices actiones, quæ Principem illustrant. Sed dū victoriæ meminimus, dumq; fortitudinis recordor, insinuo pariter præclaram illā fortitudinem, quā se ipsum vincere debet Princeps. Vincere se ipsum, Victoria pulcherrima. Pulchrum quidem est compescere hostium superbiam, tyrannorum vim, multo tamen pulchrius propriis affectibus imperare, omniumq; pulcherrimum, cum is qui multos vicerit, seipsum demum vincat: namq; dicente Poëta:

For-

Fortior est qui se quam qui fortissima vincit

Mænia, nec virtus altius ire potest.

Admodum memorabilis in hæc re & prudens est oratio Electoris Marchionis Brandenburgici ad CAROLUM V. in obsidione Wittebergensi, cum captivus Princeps Johannes Fridericus, crimine læsæ majestatis, à duce Albano & aliis consiliariis Hispanicis condemnatus esset; quam ita me annotasse in scripto quodam, video. Vide inquit, elector, Cæsar! si secus feceris, ut factum ab imperii ordinibus accipietur: quantam odii immortalis materiam tibi, tuis omnibus ac posteritati conflabis: si me consultore (nam quid alii consulant gentis suæ more, nihil ad

ad me) uti velis, moderare victo-
riam, eâq; utere ut te dignum est.
Parum est, quod hostes tuos bello
superaveris, nisi te ipsum vincas.
Qua re nihil fortius nihil præcla-
rius aut Majestate imperii dignius.
Alterius victoriæ laus, bona ex
parte ad milites, quorum operâ
in bello usus es pertinet, hujus
verò summa gloria, iram vince-
re, hostemq; clementiâ superare,
proprie tua est: facile sic Elector
Brandenburgic⁹, sua admonitione
exquisitâ animum Heroicum Car-
oli Victoris mitigare potuit: cum
ipsius generosa natura alioquin ad
clementiam, quam rigorem, pro-
pensior esset; & antea quoq; sta-
tuisset: actiones mitiores & con-
silia leniora tutiora esse, quam
crudelia & Sangvinem tam illu-
strem

strem sitientia spirantiaq;. Ad
hanc victoriam, videlicet magno
animo, non solum hostes vincere
& victoriâ moderatè uti, sed etiam
adversam fortunam, cupiditates
& se ipsum vincere, respexit Se-
neca dum Stilponem introducit:
Hic enim, inquit, captâ patria,
amissis liberis, amissa uxore; cum
ex incendio publico solus & ta-
men beatus exiret, interroganti
Demetrio, numquid perdidisset
omnia, dixit, bona mea mecum
sunt. Ecce Virum fortem & stre-
num! Ipse hostis sui victoriam vi-
cit: omnia mea mecum sunt. Ju-
stitia, virtus, prudentia, quæ â
me eripi non possunt. Miramur
animalia quædam, quæ per me-
dios ignes, sine noxa corporum
transeunt: quanto hic mirabi-
lior

lior vir, qui per ferrum & ruinas,
& ignes, illæsus & indemnis eva-
sit? Sane hæc maxima virtus Prin-
cipi; ut victoriâ moderatè utatur.
Virtus equidem victoriâ
parit, verum hoc ipsum Principi
commune est cum multis. Nam
& sunt, qui vicerunt, triumpharunt,
imperarunt: hiq; innumera-
biles & interdum etiam injusti
ac penitus indigni: qui verò victis
pepercerint, nihil intemperantè
nihil amarè, nihil crudeliter agen-
tes, ii nostro tempore perpauca.
Is ergo Princeps pro Deo quasi ha-
bendus, qui sibi in omnibus tem-
perare possit. Cato aiebat: po-
tissimum imperatorem esse, qui si-
bi ipsi imperare posset: ideo, ut
autumo, quoniam absurdum vi-
deretur, eum plures vincere, qui
unum

unum non vinceret. Hannibalis
gloriæ, multum crudelitas detra-
xit. Ideo enim Principes sunt fortes,
ut crudeles non sint: ideo vin-
cunt, ut fortitudo laudetur, non
vero crudelitas. Si ergò Principi
vincere contingat; existimet vi-
ctoriâ à Deo esse, & eâdem be-
nignè lenitè caste utatur; tum
perpetuam sibi laudem compara-
bit, eritq; posteritati clementiæ &
humanitatis exemplum. Julii
Cæsaris hæc ad suos milites oratio
fuit: Vera me loqui ita cognosce-
tis, si non id quod in præsentia
iucundum est, sed id, quod in per-
petuum prodest, utile judicaveri-
tis, neq; implere suas cupiditates
potius, quam moderari iisdem
egregium censueritis. Turpè e-
nim est modò eâ voluptate duci,
F2 cujus

cujus post poeniteat: indignum
est eos, qui hostibus suis superiores
evaserunt, voluptatibus succum-
bere: sic fortem decet princi-
pem. Præclare dictum, veram o-
stendens fortitudinem quæ cum
honestate conjuncta est, quæq;
Principalem adeo ornat Purpurâ,
ut quasi orion ipse ibi fulgeat.
Sed quemadmodum fortitudo
planè egregia virtus est, quæ in
Principe micat tanquam aurum;
ita ejus fomes & nutrimentum
quasi, est temperantia. Nunquam
enim robur corporis & animi vir-
tus citius patitur damnum, quam
cum intemperies & luxus acce-
dat. Proinde Principi cavendum,
ut nec nimium Bacho, aut Vene-
ri indulgeat: quanquam & hæc
vitia, sororio quasi nexu conjun-
cta

cta videntur dicente Poëta:

*Est venus in vinis, ignis in igne
furens.*

Vina nimium consumpta, mentem
Principis debilitant, ut impar sit
Regni gubernaculo assidere. Ut
enim gubernator navium guber-
nans, si vino madeat, non rectam
lineam tenet, sed ad scopulos for-
tè navigat, cum nec puppim vi-
dere potest, nedum projacentes
syrtes; ita Princeps pessima vini
ingluvie turbatus, singula distur-
bat, ut reipublicæ navi maximum
instet periculum; Veneris exerci-
tium debilitat corpus & effæmi-
natum reddit, & quendam Sar-
danapalum inter mulieres versan-
tem & colos attrectantem. Nec
Caldius Biberius mero unquam
benè imperavit, nec Sardanapalus
E3 unquam

unquam benè disposuit & ordi-
navit. Quamdiu Alexander, ma-
gnum illud terriculamentum or-
bis, temperantiæ litavit in castris,
benè castra sua & metiri & mo-
vere posuit: sed vino madens, in-
terdum cum Clyto rem habuit,
interdum cum Thaide, donec tur-
pi mortis genere petitus occum-
beret, tot antea terrarum & re-
gnorum Victor. Holofernem vi-
ni & Bacchi crateres enecarunt.
Proinde quò Princeps temperan-
tior, eò fortunatior. Abeant er-
gò in malam rem, qui Principes
& Duces cum suis lenociniis inva-
dunt, & alliciunt ut magnos cra-
teres uno haustu ebibant, ponen-
tes in tantâ ingluvie fortitudinem
ipsam. Sæpè hâc ratione & vitæ
Principum pessimè consulitur &
fama,

fama, gloriæq; eorum. Per-
sas tantâ temperie & Turcos uti
novimus, ut instar bruti habeant
hominem liquore Bacchi irriga-
tum. Quid si Principes suos, sul-
tanos & Agas, in tali statu conspi-
cerent? Ergo Christiano Principi
videndum, ne apud prophanas
gentes, nomen & gloria eorum
scommatibus & convitiis detur-
petur. Hoc est de quo electum
illud organon Dei, non modo
nos sed & Principes nostros monet:
ut nimirum convitiatoribus non
locus relinquatur. Juvat & levat
maximè conscientiam temperata
vita. Quid enim est, quod agathel-
lino & veneris pullus, de quo post-
modum non sentiat conscientia
tremores & angores? bibit supra
modum & nocturnis compotati-
onibus

onibus, Bacchi liquore labia humectat; conscientia postero mordet die & anxium facti reddit. Veneri indulget, & fædis scortorum amplexibus caliginosam noctem ducit; conscientia angve peior mordet, pungit & inquietum efficit. Hic sanè immoderatae vitæ fructus est: primum liberaliter facere, postmodum cum maxima perturbatione poenitere. O ergo temperantiam pulcherrimã virtutem! quæ virginis instar, casta semper & illibata remanet, & si unquam aliũ decet sponsa hæc, Principem utiq; Regni Patrem, Regni tutamen & decus. Jam postremum ad splendidissimum omnium virtutum complementum, quæ Principis ornant purpuram, accedo. Pietatem scilicet & Religionem: quæ,

quæ, quamvis mihi primo nominanda fuissent loco, studio tamen factum, ut ad postremum reservarem. Quæ enim majoris sunt ponderis, ad postremum sæpius nominare & recensere solemus. Pietate nihil gravius, nihil dignius. Ut enim cœteræ omnes virtutes, solos homines & humana respiciunt consortia; ita hæc Sola, Deum & coelestem dominatum. Hæc ornatus Princeps virtute, gloriatur tanquam Aharon, cum Urim & Thumim, per quod cum Deo loquebatur & responsa tulit. Hæc virtus mentes Principum, arcanã quasi subiectione percellit, coram essentia illa suprema, quæ omnia videt, & res in obscuro latentes ac honestati repugnantes, suo tempore aperit. Hæc virtus animos

F 5 Prin-

Principum informat, ut cogirent
etsi longè aliis mortalibus superio-
res sint, coram Deo tamen sint ni-
hil: qui, sicut ipsius in potestate
fuerat ipsos extollere, & supra
thronos collocare; ita ipsius quoq;
potestatis est, eos iterum dejicere
de solis suis, sicut Nebucadono-
forem, si Deum non ritè colant &
præceptis ejus non obediant. Nam
sicut Principum tutamen est, ipse
summus Cœli Induperator, contra
quasvis injurias & despectus; ita
quoq; si illi ipsum despiciant, sum-
mus eorum ultor est; quandoqui-
dem si Cœli regimini, summorum
quantumvis Principum & Monar-
charum incepta deturbare placue-
rit, satis citò decident ipsorum
coronæ, & nutabunt ipsorum So-
lia. Pietas sanè ipsum Principem
Phæ-

Phæbo clariorem reddit: quâ De-
um, verâ reverentia colat, & fir-
ma fide ipsi adhæreat; quaq; o-
mnes prosequitur, qui pietatem
amant & religionem veram non
disturbatam volunt. Hoc est quod
Sacrae efflagitant literæ: ut nimi-
rum Reges Ecclesiæ nutricii sint,
& Reginae suæ nutrices. * Pertinet
hoc ad Reges Christianos, ait
Augustinus, ut temporibus suis
pacatam velint habere matrem
suam Ecclesiam. Etiam Leo I. hoc
probè ad Leonem Imperatorem:
Debes Imperator, incunctanter
advertere, regiam potestatem ti-
bi non solum ad mundi regimen,
sed maximè ad Ecclesiæ præsidium
esse collatam: Ambrosius præcla-
rè: cum omnes homines, qui sub
ditione

* *Isai. 49. v. 23.*

ditione Romana sunt, vobis militent Imperatoribus terrarum atq; Principibus, tum ipsi vos omnipotenti Deo & Sacræ fidei militatis. Pietas hæc tanto gaudet Zelo, ut non modo se ipsam in Principis persona exserat, sed excitet Principem ad ulciscendum eos, qui relictâ pietate & religione atheisticam & licentiosam amant vitam. Pietas hæc tam sincero gaudet Zelo, ut non modo Principem cuius religioni adherere prohibeat, sed & excitet eum in pœnam & vindictam, contra omnes religionis turbatores & Schismaticos, qui cœlestem veritatis lucem & piæ antiquitatis consensum, tetra obfuscant innovatione. Pietas hæc, sæpè Principibus, in medio gloriæ & maiestatis eorum, inculcari

cari solet: quod quamvis dii quasi esse videantur, nihilominus tamen moriendum sit ipsis in suo regimine prout hominibus, ideoq; videndum, ut nihil tale ommissum sit, quod tranquillam & pacatam conscientiam conturbet, cū mortis appropinquet terminus. Sæpè impij Principes in nihil minus sunt intenti, quam in mortis horam: & sibi quasi persuasum habent, vitam suam in Nestoreos duraturam annos. Omne bonum & honestum susq; deq; habent, Cives suos non ranquam oves detondent, sed ranquam lupi, eosdem deglutiunt: ipsi licentiosè vivunt, & alius eandem vitam desiderantib⁹, permittunt liberè. Aliquando enormia delicta non puniunt, & aliquando iterum infantes gravi pœna afficiunt.

ciunt. Hi fanè coronam gestant,
non quæ ipforum claritati inserviat,
sed potius eorum delicta exaggerandi,
& eorum perditionem majorem
faciendi causâ, cum olim appa-
rebunt coram tribunali, cui nul-
lus respectus personæ, et à quo
clamor viduarum & orphanorum,
quem excitaverant, suscipietur, &
quævis accusatio, cujus immunes
in hóc mundo propter respectum
summi sui Status fuere, tanquam
justo æquilibrio justitiæ incorruptæ
ponderabitur. Tum enim sum-
mus iudex cuivis retribuet secun-
dum merita sua, & potentes tantò
gravius puniet, quantò magis aliis
potentiâ excellere, isthac scilicet
potentiâ turpiter & enormiter abusi.
Justus enim est cœlestis ille Monar-
cha, qui non modo humanarum
actionum inspector est, sed iudex i-
dem & vindex. Namq; ut Salustius
dicit: * mihi pro vero constat omni-
um mortalium vitam, divino numi-

* Orat. 2. v. 53.

ne

ne invisî, neq; bonum neq; malum
facinus cujusquam, pro nihilo habe-
ri, sed ex natura diversa præmia bo-
nos malosq; sequi; ideoq; cogitent
Principes pietatem & religionem,
pro ultima regiminis eorum meta
esse habendam; ut nimirum vera
semper religio floreat, & novæ o-
mnes, tanquam ex Proserpinæ un-
dis orientes, relegentur prorsus: cū
ex illis non minora mala propullu-
lent, quam ex neglecta vel prola-
psa religione vera. Undè Lactan-
tius adserit: * ideo mala omnia re-
bus humanis cottidiè ingravescere,
quia Deus mundi hujus effector &
gubernator derelictus est: quia su-
sceptæ sunt contra quam fas est im-
piæ religiones. Tum vero piè re-
gnant Principes, qui, cum hæc pro-
bè animad vertunt, eadem sincerè
& absq; ulla hypocrisi cavere sata-
gunt. Tum piè imperant, cum absq;
tyrannide prospiciant, ut omnia
concinno procedant ordine in Ec-
clesia, & quilibet sua opera non frau-

* Lib. 5. Instit. cap. 8.

dulen-

dulenter faciat, tanquam in Vineâ laborans summi Dei. Et ut verba in Compendium redigam: quando Principes suam ita instituant vitam, ut veri sint veræ Pietatis & timoris divini imagines; & quando dispiciant, ut pii honorentur; impiorum autem nulla habeatur ratio: tum profectò in veræ & non fucatæ regnant pietatis capitolio. Tales cum videmus Principes, talia cû in Christianismo appareant Capita imperiorum; jam profectò fortunatum illud mille annorum spatiû, quasi appropinquasse videtur, quò fortunati super terram vivamus, vel nos vel posterî nostri; cum Principes coram illo Rege genua flectentes cernam⁹, qui ipsorum Rex est, & Dominus omnium Dominantium, cumq; suas coronas deponant coram illo, per quæ regnant, imperant & dominantur. Atque ita breviter purpurâ Principis contexui: in quâ si hæ apparent depictæ coronæ, vera purpura est dicenda.

Tantum.